

## ETHISCHE BEGINSELEN EN DE OPVANGCRISIS

Volgens Etienne Vermeersch kunnen we niet verplicht worden tot het onmogelijke, als het over vluchtelingen gaat. Legt hij zich zo niet te al te makkelijk neer bij het bestaande onrecht, vraagt **TOM DE HERDT** zich af.

# Voor het spreukenboekje van Etienne Vermeersch



Syrische, Iraakse en Afghaanse migranten wachten op registratie aan de grens tussen Servië en Macedonië. © Djordje Savic/epa



### TOM DE HERDT

**Wie?** Voorzitter van het Instituut voor Ontwikkelingsbeleid en -beheer (UAntwerpen).

**Wat?** We moeten niet doen alsof het westerse handelen volledig losstaat van de vluchtelingencrisis.

noses laten zien wat ons te wachten staat zónder beleidswijziging. Dat is dus een *window of opportunity* van meer dan dertig jaar. 'Wat onze bevolking psychologisch aankan' is evenzeer een moeilijk vast te stellen gegeven, en variabel bovendien. Niet echt een scherp criterium om het verschil tussen het mogelijke en het onmogelijke te maken.

### *We're all in the same boat*

De opvangcrisis is een van die problemen die vragen om een globale oplossing, terwijl onze centrale beleidsstructuren nationaal (of godbetert subnationaal) zijn. Als Vermeersch spreekt over 'onze bevolking', dan denkt hij wellicht aan Vlaanderen, hooguit België. Vooraleer we vertrekken van wat 'onze bevolking' psychologisch aankan, moeten we toch ook, op één of andere manier, een vergelijking maken met andere landen.

Op basis van de onaantwoordbare houdingen en daden van mensen en groeperingen in Zweden, Polen of Hongarije moeten we wel tot de conclusie komen dat wat onze bevolking psychologisch aankan, nog redelijk meevalt. Maar dat kan ook niet het enige zaligmakende criterium zijn. In 2015 zijn meer dan 1 miljoen vluchtelingen de Europese Unie binnengekomen, dat is ongeveer 0,2 procent van de Europese bevolking. Voor België ligt dat percentage nog lager. Deze opvangbereidheid zinkt in het niets tegenover de percentages vluchtelingen in Syrië's buurlanden, Turkije, Libanon en Jordanië. Is de psyche van de inwoners van die landen dan zoveel toleranter dan die van ons?

### *Wie du mir, so ich dir*

Toegegeven, dit is een ethisch beginsel dat misschien niet iedereen aanspreekt, alleen de meer liberaal ingestelden onder ons. De basisregel dat mijn vrijheid moet eindigen waar die van de ander begint, is een belangrijke regel

die overheidsop treden rechtvaardigt. In de globale biotoop waarin we opereren, duiken hier weliswaar opnieuw een aantal praktische bezwaren op met onze nationale structuren. Maar dat betekent niet dat we dit principe dan maar moeten nationaliseren, dat mijn vrijheid níet moet eindigen waar die van een niet-Europeaan begint.

Toch lijken we precies dát principe te volgen. Met recht vermeldt Vermeersch de klimaatverandering en de impact die ze zal hebben op de levensomstandigheden in Afrika. Recente klimatologische modellen gaan er inderdaad van uit dat de klimaatverandering - bij ongewijzigd beleid - de huidige economische wereldongelijkheid zal verscherpen: de levensomstandigheden zullen verbeteren in Europa, met een warmer klimaat zal onze landbouwproductie erop vooruit gaan. Maar rond de evenaar wordt het steeds moeilijker leven, sommige streken dreigen gewoon onbewoonbaar te worden. Je kan de gemiddelde Afrikaan bezwaarlijk beschuldigen van wanbeheer op dit vlak, integendeel. Met een ecologische voetafdruk die twee tot vier keer groter is dan de biocapaciteit van Europa zijn wij het die de laatste decennia boven onze stand hebben geleefd. We lijken het onvoldoende te beseffen, en het klinkt ook zo cliché, maar de klimaatverandering is een westerse verantwoordelijkheid waarmee we nu (vooral) het Zuiden opzadelen. Vooral nog lijkt het ons te ontbreken aan voldoende politieke wil om daar een einde aan te stellen. De stelregel dat we niet verplicht kunnen worden tot het onmogelijke in de asiëcrisis, wordt op die manier een legitimatie van bestaande onrechtvaardigheid. Dat kan niet de bedoeling zijn.

### *Voorkomen is beter dan genezen*

Niemand is verplicht tot het onmogelijke, maar geldt dat ook als we wetens en willens onze plicht hebben genegeerd om het onmogelijke te voorkomen?

Etienne Vermeersch vertrok van de (Latijnse) spreuk 'niemand is verplicht tot het onmogelijke' als ethisch beginsel om ons opvangbeleid van vluchtelingen te herdenken (*DS 13 februari*). Vertrekkende van de prognoses van de verwachte bevolkingsaan groei in Afrika in combinatie met de klimaatverandering zal onze samenleving zélf ten dode opgeschreven zijn als we niets doen, zegt de Gentse filosoof. Daarom moet onze gastvrijheid beperkt worden tot 'wat onze bevolking psychologisch aankan, zonder te evolueren naar allerlei onaanvaardbare houdingen en daden'. Het ethische beginsel waarvan Vermeersch vertrekt, is absoluut achtenswaardig. Maar ethische beginsels staan nooit alleen, ze moeten tegenover andere principes afgewogen worden. In dit geval zou ik een viertal uitdrukkingen aan die afweging willen toevoegen. Niet in het Latijn weliswaar, maar het zijn desalniettemin werkbare wijsheden.

### *Avec des si on mettrait Paris en bouteille*

Vermeersch vertrekt van een aantal vaststellingen waarbij we vragen kunnen stellen. De prognoses over de bevolkingsaan groei, de klimaatverandering en de te verwachten migratiestromen vanuit Afrika zijn berekend voor 2050 en vooralsnog geen werkelijkheid. Prog-